

ВИКОРИСТАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН У ЛІКУВАННІ ЗАХВОРЮВАНЬ ШЛУНКОВО-КИШКОВОГО ТРАКТУ ТВАРИН

Міфтах Уссама, Романова С. В., Козира С. А.

Науковий керівник: Мала О. С.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

ola-ms@ukr.net

Вступ. Рослини препарати були першими лікарськими засобами, які людина почала використовувати ще на зорі свого існування і які супроводжують його протягом всієї історії розвитку сучасної медицини та фармації. До середини ХХ ст. лікарські рослинні препарати домінували у медицині в силу доступності, простоти виготовлення та рівня наукового розвитку. Далі все частіше використовувалися синтетичні лікарські засоби, отримані завдяки розвитку сучасної світової фармації. Але проблеми виникнення побічних дій з боку використання синтетичних препаратів спонукають до нового погляду на традиційні методи лікування, зокрема на фітотерапію. В ході тривалої еволюції, тварини пристосувалися до засвоєння різних рослинних компонентів, які легко включаються в біохімічні процеси, так як рослини є для них основним джерелом харчування. Відомо, що хворі тварини інстинктивно знаходять певні рослини і лікуються ними від багатьох захворювань. Переважна більшість рослин мають унікальні властивості. Їх відрізняють хороша переносимість, дуже рідкісний розвиток негативних побічних реакцій, навіть при тривалому використанні.

Мета дослідження. Сьогоднішній стан речей у лікуванні тварин вимагає розумного поєднання синтетичних засобів з більш природними. Це дозволить значно знизити токсичність медикаментів, частоту побічних ефектів та виникнення медикаментозних хвороб. Іншою перевагою використання фітотерапевтичних засобів є те, що при їх розумному поєднанні з синтетичними засобами підвищується терапевтичний ефект лікування. Основна фармакологічна дія рослин і тим більше їх поєднання полягає в здатності зменшувати обсяг і важкість пошкоджень різних органів і тканин, а в цілому – підвищувати резистентність організму.

Матеріали та методи. Аналіз літературних джерел стосовно лікування шлунково-кишкового тракту тварин.

Результати дослідження. Велике значення в лікуванні має різноманітна дія лікарських рослин. Це обумовлено вмістом діючими речовин в рослинах: алкалоїдами, глікозидами, дубильними речовинами, сапонінами, гіркотами, пігментами, флавоноїдами, ефірними маслами, слизу, смолами, бальзамами, ферментами, полісахаридами, органічними кислотами, фітонцидами, вітамінами, антибіотиками, мінеральними речовинами тощо. Їх кількість в рослинах залежить від кліматичних і географічних умов їх зростання, періоду і фази зростання, часу збору, способу сушіння і умов зберігання. Україна, завдяки географічному положенню, має багату флору з різноманітним складом фізіологічно активних речовин, що виявляють високу фізіотерапевтичну активність. Багато рослин одночасно полегшують або знімають симптоми хвороб різних систем. Така багатогранність дії рослин особливо вигідна при хронічних захворюваннях. Захворювання шлунково-кишкового тракту у тварин займає перше місце по частоті випадків серед всіх форм внутрішніх незаразних хвороб. Ці хвороби негативно позначаються на працездатності, продуктивності і, нерідко, є причиною загибелі тварин. При розладах діяльності шлунково-кишкового тракту частіше застосовують настої і відвари різних рослин.

Так, для поліпшення травлення використовують айр болотний, барвінок малий, вахту трилисту, терен кучерявий, горечавку жовту, дягель лікарський, золототисячник малий, ісландський мох, коріандр посівний, черемшу, цибулю ріпчасту, мелісу лікарську, кульбабу лікарську, півонію, полин гіркий, деревій звичайний, череду трироздільну, часник посівний. При захворюваннях печінки застосовують засоби, що регулюють утворення і виділення жовчі в кішківник – безсмертник піщаний, кукурудзяні рильця, пижмо звичайне. Механічні і хімічні подразнення рецепторів слизової оболонки кишківника рефлекторно посилюють перистальтику і кишкову секрецію. При достатній силі подразника відбувається проносний ефект. Такий ефект притаманний таким рослинам як, алое деревовидне, касія гостролиста, крушина ламка, жостір проносний, очиток їдкий, соняшник однорічний, ревінь тангутський, стальник польовий. Слизовими або обволікаючими називають фармакологічно індіферентні речовини (рослинні слизи, крохмаль, камедь), які утворюють з водою колоїдні розчини. Механізм їх дії полягає в тому, що при нанесенні на поверхню тканини (слизової оболонки) вони покривають її плівкою, яка захищає чутливі нервові закінчення від впливу подразнюючих агентів. Це такі рослини як, айва, алтея лікарська, солодка гола, льон посівний, живокіст лікарський, мальва лісова.

У ветеринарній практиці, при отруєнні алкалоїдами та солями важких металів, широко застосовують рослинні в'язучі засоби, які утворюють осади. Такі властивості притаманні рослинам, як бадан товстолистий, горець зміїний, гравілат міський, дуб звичайний, звіробій звичайний, калина звичайна, перстач прямостоячий, вільха сіра, ромашка аптечна, черемха звичайна, шавлія лікарська, щавель кінський. Такі рослини як блекота чорна, беладона лікарська, дурман звичайний, скополія карніолійська використовують як спазмолітичний засоби завдяки вмісту алкалоїдів. Ці біологічно активні речовини мають виражений холинолітичний ефект і блокують М-холінореактивні структури. У зв'язку з цим припиняється секреція слинних залоз, розслабляється тонус і знімаються спазми гладкої мускулатури, що призводить до ослаблення перистальтики, припинення болю. Якщо у раціоні тварин цих рослин небагато, вони діють як антиспазматичні, відбувається ослаблення секреторною активності не тільки залоз шлунково-кишкового тракту, а й бронхіальних та потових. У великих кількостях вони отруйні і можуть викликати отруєння з явищами збудження центральної нервової системи. Тому тваринам рослини даної групи призначає тільки ветеринарний лікар. Ліквідація дисбактеріозу, сприяння і налагодження функції шлунка, підшлункової залози, печінки та жовчовивідних шляхів – це ще одна задача при лікуванні шлунково-кишкового тракту тварин. Найбільш виражений ефект мають такі рослини як, календула лікарська, подорожник великий, перстач прямостоячий, хвощ польовий, лопух великий, береза бородавчаста, ромашка аптечна, материнка звичайна, кропива дводомна, брусниця, полин гіркий, мучниця, чистотіл великий, шавлія лікарська, шипшина, евкаліпт тощо. При лікуванні захворювань шлунка необхідно враховувати значення кислотності. Так, при гіперацидному гастриті застосовують цмин піщаний, гравілат річковий, золототисячник малий, м'яту перцеву, редьку, горобину звичайну. При гіпоацидному гастриті рекомендують алое, суниці лісові, календулу лікарську, пижмо звичайне, смородину чорну, женьшень, брусницю, подорожник великий, хміль звичайний, капусту городню.

Висновки. Таким чином дослідження рослин як джерело лікарської рослинної сировини в ветеринарній практиці відкривають нові перспективи їх застосування, адже фітопрепарати вирізняються високою ефективністю та виявляють ряд позитивних характеристик, таких як невисока токсичність та біодоступність.